

- průmyslová revoluce
- liberalismus
- socialismus

Počátky českého národního obrození
(přelom 18./19. století)

učebnice - s. 62 - úvodní text

- Jaké události 17.- 18. století posílily vliv němčiny u nás?
- Proč se naši předkové bez němčiny neobešli?

- česky se na přelomu 18.-19. století hovořilo především na venkově, ve městech jen mezi obchodníky, řemeslníky, služebnictvem
- úřední jazyk - němčina
- většina obyvatel běžně používala oba jazyky
- na konci 18. století sílil zájem o český jazyk, historii a kulturu - nejprve mezi osvícenskými vědci

- 1774 založena **Královská česká společnost nauk** (předchůdkyně dnešní Akademie věd)
- 1818 - **Národní muzeum**
- českou vědu finančně podporovali šlechtici (Kašpar Šternberk, František Antonín Nostic, ...)
- mezi vědci první obrozenecké generace vynikal **Josef Dobrovský**

Josef Dobrovský (1753-1829)

- narodil se v Maďarsku, tatínek voják (*Doubravský*), když odešel do výslužby rodina se přestěhovala do Čech
- mladý Dobrovský se naučil česky až na gymnáziu
- studoval teologii, pak vychovatel ve šlechtické rodině Nosticů, kteří ho celý život podporovali (*žil samostatně v jejich zahradním domku, zachránil mladého Nostice na lovu*)
- „modrý abbé“
- pečlivý, kritický, nesmlouvavý (spor o zlomek evangelia sv. Marka, spory o rukopisy)

Josef Dobrovský (1753-1829)

- zkoumal staroslověnské i české literární památky
- obdivoval starou češtinu, ale nevěřil v její budoucnost
- psal německy a latinsky

- dílo:

Zevrubná mluvnice jazyka českého

Dějiny české řeči a literatury

Německo-český slovník

DÚ

- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10169539755-dvaasedmdesat-jmen-ceske-historie/209572232200015-kaspar-maria-hrabe-sternberk>
- pracovní list

s. 64 - úvodní text + otázky

- <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/208552116230080-konec-reforem>

- po VFR a napoleonských válkách se zájem o českou kulturu a vzdělanost začal šířit i mezi nevědeckou veřejnost
- **divadlo** (kočovní společnosti, **Matěj Kopecký** - loutkové divadlo, dřevěné divadlo **Bouda** na Václavském náměstí, **Stavovské divadlo**)
- **Václav M. Kramerius** - založil nakladatelství **Česká expedice** a vydával **Krameriusovy c.k. Vlastenecké noviny**
- **vlastenecké plesy, české besedy**

- významným představitelem nové generace obrozenců - **Josef Jungmann**
- celoživotní dílo - pětidílný **Česko - německý slovník**
- 5 dílů, pracoval na něm 30 let, zachytil slovní zásobu češtiny své doby a pomohl dotvořit slova, která chyběla - čerpal ze současné mluvené češtiny, ze starší literatury, „půjčoval“ si slova ze slovanských jazyků
- měl smysl pro jazyk - řada slov v češtině dodnes (názvy měsíců - *srov. květen*, věd. oborů - *přírodověda, zeměpis*, vědecké názvosloví - názvy květin - *sněženka, chemických prvků - kyslík*)

- obrozenci Jungmannovy generace brzy pocítli, že pokud chtějí češtinu skutečně používat, musí rozšířit její slovní zásobu, chybělo jim zejména vědecké názvosloví
- nemohli např. říct větu *Vzduch je plyn vyskytující se v přírodě*, protože neznali slova vzduch, plyn a příroda - pomohli si výpůjčkami z ruštiny (vzduch, příroda) a polštiny (plyn)

- **Jan Svatopluk Presl** - vynikající přírodovědec, botanik, autor botanického a chemického názvosloví, spolupracoval s Jungmannem na Slovníku - respektoval Linného binomický systém - jméno rodové a druhové violka vonná, vrabec polní
- šeřík, kukuřice, orobinec - ruš.
- mochna - ukrajinština
- hrachor - jihoslovanské
- kopretina z pol.
- úplně nové - brambořík, čemeřice, koniklec
- také botanické termíny - bylina, hlíza, okolík, blizna, okvětí, stéblo, stvol
- chemie - koncovky -ný, -natý, - itý. - ičitý,...
- názvy prvků - už ex. - cín, měď, železo / nové - ík (kyslík, sodík, draslík,...)
- geologie - břidlice, hornina
- technika - brzdy, hřídel

- Které oblasti slovní zásoby byly asi v češtině počátku 19. století nedostatečné?
- Z jakých zdrojů mohl Jungmann čerpat slova do svého slovníku?
- Proč dokládal Jungmann bohatost českého jazyka právě na srovnání s němčinou?
- Jakými postupy se dnes obohacuje slovní zásoba?

- <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/211543116230082-narodni-obrozeni/>
- <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10177109865-dejiny-udatneho-ceskeho-naroda/211543116230083-literatura-divadlo-a-narodni-obrozeni>
-

- oporou českých vlastenců:
 1. slovanská vzájemnost (Jan Kollár) - názor, že slovanské národy by měly spolupracovat a společně usilovat o spravedlivé postavení v Evropě
 2. historie
 - studiem českých dějin se zabýval **František Palacký** (*Dějiny národu českého v Čechách i na Moravě*)
 - snaha dokázat starobylé dějiny české kultury vedla ke zfalšování *Rukopisů královédvorského a zelenohorského*

České národní obrození

3. literatura - významní spisovatelé pozdního obrození **Karel Hynek Mácha (Máj)**, **Karel Jaromír Erben (Kytice)**, **Josef Kajetán Tyl (Fidlovačka - Kde domov můj)**, **Božena Němcová (Babička)**, **Karel Havlíček Borovský**

